

کلید واژه‌ها:

جغرافیا و تعریف آن، ارتباط جغرافیا با سایر علوم، مفاهیم اساسی دانش جغرافیا، کل‌نگری یا دید ترکیبی

جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

(درس اول)

جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

اطلاعات مربوط به کره‌ی زمین مانند پدیده‌های طبیعی (آب و هوا، رودها و کوه‌ها و...) و پدیده‌های انسانی (زیستگاه‌های مختلف انسانی، حتی مسائل مربوط به آداب و رسوم و سنت‌ها) به ما کمک می‌کند که دانش ما از محیط پیرامون و سایر مکان‌ها افزایش یابد. جغرافیا یکی از قدیمی‌ترین دانش‌های بشری به‌شمار می‌رود. امروزه بسیاری از جغرافیدانان بر این اعتقاد هستند که جغرافیا به انسان کمک می‌کند تا زندگی خود را از طریق شناخت ویژگی‌های طبیعی و انسانی و درک صحیح روابط بین آن‌ها بهبود بخشد.

واژه‌ی جغرافیا

واژه‌ی جغرافیا، برای اولین بار توسط اراتوستن دانشمند یونانی ارائه شد. شامل کلمات GEO (زمین) و GRAPHY (ترسیم) است. اراتوستن جغرافیا را «مطالعه‌ی زمین به عنوان جایگاه انسان» تعریف کرده است.

تعریف جغرافیا

جغرافیا، علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط با هدف بهبود زندگی بشر است.

ارتباط بین جغرافیا و سایر علوم

* جغرافیا آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط آشنا شود و از آن‌ها در جهت بهبود زندگی خویش استفاده کند.
* بین جغرافیا و سایر رشته‌ها ارتباط وجود دارد. جغرافیا با کمک گرفتن از سایر علوم به سؤالات خود پاسخ می‌دهد. بنابراین برخی جغرافیا را همانند پلی بین رشته‌های مختلف علوم می‌دانند که علوم طبیعی را به علوم انسانی پیوند می‌دهد.

شاخه‌های گوناگون دانش جغرافیا

در شکل زیر سه شاخه‌ی اصلی جغرافیا و شاخه‌های فرعی آن‌ها را می‌بینید:

نمودار ارتباط بین علوم و فنون مختلف جغرافیا و شاخه‌های آن

جغرافیای طبیعی مشتمل بر پنج شاخه‌ی فرعی: جغرافیای خاک‌ها، جغرافیای آب‌ها، جغرافیای زیستی، آب و هواشناسی و ژئومورفولوژی

که به ترتیب از علمی چون خاک‌شناسی، آب‌شناسی، زیست‌شناسی، هواشناسی و زمین‌شناسی بهره می‌گیرند.

باتوجه به نمودار، رشته‌های جغرافیای انسانی و فنون جغرافیایی نیز شاخه‌هایی خاص و متکی بر رشته‌های علمی مربوط به خود دارند.

مفاهیم اساسی دانش جغرافیا

۱- **مکان:** بسیاری از فعالیت‌های انسان در جا و محل معینی انجام می‌شود. در جغرافیا به این جا و محل، **مکان** می‌گویند.

مثال زندگی در خانه، زراعت در مزرعه، تحصیل در مدرسه و تبدیل مواد اولیه به کالا در کارخانه انجام می‌شود. در هر مکان، پدیده‌های مختلفی وجود دارد که بر یکدیگر تأثیر متقابل دارند.

مثال یک روستا را در نظر بگیرید؛ پدیده‌های طبیعی مانند آب، خاک، هوا و پدیده‌های انسانی مانند سرمایه، نیروی انسانی، سطح دانش انسان بر روی هم تأثیر گذاشته و این روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت جریانی پیوسته در مکان ادامه دارد و سبب تغییر شکل مکان‌ها می‌شود.

۲- روابط متقابل انسان با محیط (دو عامل مهم در علم جغرافیا):

محیط طبیعی، مجموعه‌ای متعادل است. انسان برای بهره‌مند شدن از محیط با استفاده از هوش و استعداد خود زمینه‌های تغییر در محیط را فراهم کرده است.

در دهه‌های اخیر فناوری جدید، انسان را قادر به بهره‌برداری بیشتر و متقابلاً تغییر بیشتر در محیط کرده است. حال اگر استفاده از محیط با توجه به توان و ظرفیت آن باشد، تعادل محیط در مدت طولانی حفظ خواهد شد.

عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی به دو گونه است:

۱- عملکرد مثبت: درک توان‌ها و استفاده‌ی عاقلانه از منابع برای رفع نیازها

۲- عملکرد منفی: نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

بیشتر بدانیم

انسان در برخورد با نواحی مختلف می‌تواند عملکردهای متفاوت داشته باشد. **مثال** در ناحیه‌ی کوهستانی بهره‌برداری از محیط، بدون درک توان‌های محیط طبیعی عملکرد منفی را نشان می‌دهد. مانند راه‌سازی روی دامنه‌های پرشیب و حذف پوشش گیاهی و در بیابان تثبیت ماسه‌های روان با کاشت گونه‌های گیاهی خشکی‌پسند، عملکرد مثبت انسان را نشان می‌دهد.

نتیجه‌ی عملکرد مثبت انسان در محیط حفظ تعادل محیط در طولانی مدت است.

کل‌نگری یا دید ترکیبی در جغرافیا

روش مطالعه در جغرافیا کل‌نگری یا دید ترکیبی است.

مفهوم کل‌نگری (دید ترکیبی)

مطالعه‌ی همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان است.

اهمیت دید ترکیبی برای جغرافیدان

چگونگی شکل‌گیری محیط‌های جغرافیایی، که حاصل روابط متقابل انسان و محیط است، سبب می‌شود جغرافیدان با دید همه‌جانبه و ترکیبی، موضوعات را مورد بررسی قرار دهد.

مثال جغرافیدان با هدف توسعه‌ی یک شهر، به مطالعه‌ی همه‌جانبه می‌پردازد و از منابع زیر استفاده می‌کند:

۱- تهیه‌ی نقشه‌ی شهر، تا دیدی همه‌جانبه به آن پیدا کند. (**نقشه‌خوانی**)

۲- با مطالعه‌ی بافت جمعیت شهر، میزان رشد آن و امکان مهاجرت‌پذیری آن را حدس می‌زند. (**جمعیت‌شناسی**)

۳- با مطالعه‌ی میزان منابع آب شهر، امکان توسعه‌ی شهر را پیش‌بینی می‌کند. (**آب‌شناسی**)

۴- تهیه‌ی نقشه‌ی گسل و ساختار زمین‌شناسی برای این‌که مکان مناسب را شناسایی کند. (**زمین‌شناسی**)

۵- شناسایی جهت باد

همه‌ی این منابع در ارتباط با هم مورد مطالعه قرار می‌گیرد و دید همه‌جانبه یا ترکیبی را در اختیار جغرافیدان قرار می‌دهد.

سوالات تشریحی

ردیف	«سوالات»	نمره								
۱	جغرافیا را تعریف کنید.	۱								
۲	انسان چگونه توانست وضع زندگی خود را بهبود بخشد؟	۱								
۳	کدام اطلاعات دانش انسان را نسبت به محیط پیرامون و سایر مکان‌ها افزایش می‌دهد؟	۱								
۴	مفهوم لغوی جغرافیا را بنویسید.	۱								
۵	اراتوستن چه تعریفی از جغرافیا ارائه داده است؟	۱								
۶	جغرافیا چگونه به بهبود زندگی انسان کمک می‌کند؟	۱/۵								
۷	چرا جغرافیا با دید ترکیبی یا کل‌نگری به مطالعه و بررسی موضوعات می‌پردازد؟	۱								
۸	الف - عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی چگونه است؟ ب - به نظر شما کدام یک از این عملکردها تعادل محیط را در طولانی مدت حفظ می‌کند؟	۱/۵								
۹	انسان چگونه توانسته است از محیط پیرامون خود بهره‌مند شود؟	۱								
۱۰	چگونه محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می‌شود؟	۱								
۱۱	چرا مکان‌ها تغییر می‌کنند؟	۱								
۱۲	چاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید: الف) فعالیت‌های انسان در جا و محل معینی انجام می‌شود که در جغرافیا به آن گفته می‌شود. ب) محیط طبیعی مجموعه‌ای است. ج) در دهه‌های اخیر به کمک انسان آمده و سبب شده است که انسان در محیط تأثیر بسیاری بگذارد. د) برخی جغرافیا را بین رشته‌های مختلف می‌دانند.	۱								
۱۳	درمقابل هر عبارت کلمه ی صحیح یا غلط بنویسید: الف) اگر فعالیت کشاورزی با درک صحیح از توان‌های محیطی صورت پذیرد، تعادل را در طولانی مدت حفظ می‌کند. ب) شناخت توان و ظرفیت‌های محیطی با داشتن اطلاعات پایه‌ای امکان‌پذیر است. ج) روستای پالنگان بر روی شیب مناسب قرار دارد.	۱								
۱۴	چگونه جغرافیا به سوالات خود پاسخ می‌دهد؟	۰/۵								
۱۵	ستون سمت راست را به کلمات مناسب ستون سمت چپ مربوط کنید:									
	<table border="1"> <tbody> <tr> <td>۱- ژئومورفولوژی</td> <td>الف - فنون جغرافیایی</td> </tr> <tr> <td>۲- جغرافیای شهری</td> <td>ب - جغرافیای طبیعی</td> </tr> <tr> <td>۳- کار توگرافی</td> <td>ج - جغرافیای سیاسی</td> </tr> <tr> <td></td> <td>د - جغرافیای انسانی</td> </tr> </tbody> </table>	۱- ژئومورفولوژی	الف - فنون جغرافیایی	۲- جغرافیای شهری	ب - جغرافیای طبیعی	۳- کار توگرافی	ج - جغرافیای سیاسی		د - جغرافیای انسانی	۰/۷۵
۱- ژئومورفولوژی	الف - فنون جغرافیایی									
۲- جغرافیای شهری	ب - جغرافیای طبیعی									
۳- کار توگرافی	ج - جغرافیای سیاسی									
	د - جغرافیای انسانی									
۱۶	آب‌وهواشناسی، روش‌های کمی در جغرافیا، جغرافیای جمعیت و سنجش از دور به ترتیب از چه علومی کمک می‌گیرند؟	۱								
۱۷	جغرافیدان با هدف توسعه‌ی یک شهر چه مسائلی را مطرح و مطالعه می‌کند؟	۱/۵								
۱۸	با توجه به متن زیر گزینه‌ی درست را مشخص کنید. با مطالعه‌ی میزان منابع آب شهر، می‌توان (۱) آب و هوای شهر را پیش‌بینی کرد. (۲) توسعه‌ی گردشگری را پیش‌بینی کرد. (۳) توسعه‌ی شهر را پیش‌بینی کرد. (۴) توسعه‌ی راه‌های ارتباطی را پیش‌بینی کرد.	۰/۲۵								
۱۹	مفاهیم اساسی دانش جغرافیا را نام ببرید.	۱								
۲۰	چرا جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است؟ توضیح دهید.	۱								
	جمع کل	۲۰								

سوالات تستی

۱. کدام تعریف در رابطه با جغرافیا صحیح است؟
- ① جغرافیا علمی برای زندگی انسان با هدف رفع نیاز است
② جغرافیا علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط است.
③ جغرافیا علم بررسی روابط متقابل انسان با یکدیگر است.
④ جغرافیا علم بررسی پدیده‌های مختلف بر روی کره‌ی زمین است.
- ② کتاب درسی مقدمه
۲. افزایش دانش ما از محیط پیرامون و سایر مکان‌ها وابسته به چه اطلاعاتی می‌باشد؟
- ① اطلاعات مربوط به کره‌ی زمین مانند آب و هوا، آداب و رسوم و سنت‌ها
② اطلاعات مربوط به کره‌ی زمین مانند زیستگاه‌های مختلف پدیده‌های موجود و کشف ناشناخته‌های جهان هستی
③ اطلاعات مربوط به کره‌ی زمین مانند رودها، کوه‌ها و حتی مسائل مربوط به ارتباط کره‌ی زمین با سایر سیارات
④ اطلاعات مربوط به کره‌ی زمین مانند آب و هوا، کوه‌ها و رودها و پوشش گیاهی
- ② کتاب درسی مقدمه
۳. کدام گزینه‌ی زیر در مورد مفهوم لغوی جغرافیا صحیح می‌باشد؟
- ① جغرافیا شامل کلمات (GEO زمین) و (GRAPHY توصیف) می‌باشد یعنی توصیف زمین
② جغرافیا شامل کلمات (GEO زمین) و (GRAPHY توصیف) می‌باشد یعنی توصیف جغرافیا
③ جغرافیا شامل کلمات (GEO زمین) و (GRAPHY ترسیم) می‌باشد یعنی ترسیم اعماق زمین
④ جغرافیا شامل کلمات (GEO زمین) و (GRAPHY ترسیم) می‌باشد یعنی ترسیم زمین
- ② کتاب درسی مقدمه
۴. ارتوستن جغرافیا را این‌گونه تعریف کرده است:
- ① مطالعه‌ی روابط متقابل انسان و محیط
② مطالعه‌ی زمین به عنوان جایگاه انسان
③ علم پراکندگی پدیده‌های طبیعی و انسانی
④ علم مشاهده‌ی پدیده‌های گوناگون انسانی
- ② کتاب درسی مقدمه
۵. جغرافیا با چه هدفی به انسان کمک می‌کند؟
- ① کمک می‌کند تا با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط آشنا شود و از آن‌ها در جهت بهبود زندگی خویش استفاده کند.
② کمک می‌کند تا بهترین مکان برای زندگی را از طریق شناخت پیرامون خود و پدیده‌های موجود در آن‌ها مشخص کند.
③ کمک می‌کند از محیط زندگی خود به بهترین شکل استفاده کند و موجب تخریب آن نشود.
④ کمک می‌کند با توجه به توان محیط زندگی خود از آن بهره‌برداری کند و شیوه‌ی زندگی خود را با آن مطابقت دهد.
- ② کتاب درسی مقدمه
۶. کدام گزینه در ارتباط با جغرافیا صحیح است؟
- ① بین جغرافیا و علوم طبیعی ارتباط وجود دارد و جغرافیا با کمک گرفتن از سایر علوم به سؤالات خود پاسخ می‌دهد.
② بین جغرافیا و علوم انسانی ارتباط وجود دارد و جغرافیا با کمک گرفتن از علوم طبیعی به سؤالات خود پاسخ می‌دهد.
③ بین جغرافیا و سایر علوم ارتباط وجود دارد و جغرافیا با کمک گرفتن از سایر علوم به سؤالات خود پاسخ می‌دهد.
④ بین جغرافیا و سایر علوم ارتباط وجود دارد و جغرافیا با کمک گرفتن از فنون جغرافیایی به سؤالات خود پاسخ می‌دهد.
- ② کتاب درسی مقدمه
۷. همهی موارد از فنون جغرافیایی به‌شمار می‌آیند؛ به‌جز ...
- ① سنجش از دور - کارتوگرافی
② سنجش از دور - ژئومورفولوژی
③ کارتوگرافی - روش‌های کمی در جغرافیا
④ کارتوگرافی - هندسه
- ② کتاب درسی مقدمه
۸. به‌ترتیب ژئومورفولوژی - سنجش از دور - جغرافیای رفتاری از چه علوم می‌گیرند؟ (کتاب درسی مقدمه از ارتباط علوم و فنون مختلف جغرافیا)
- ① هواشناسی - هندسه - انسان‌شناسی
② زمین‌شناسی - علوم فضایی - روان‌شناسی
③ خاک‌شناسی - روش‌های کمی در جغرافیا - جامعه‌شناسی
④ زیست‌شناسی - علوم فضایی - روان‌شناسی
- ② کتاب درسی مقدمه
۹. ژئومورفولوژی - جغرافیای شهری - سنجش از دور به‌ترتیب مربوط به کدام شاخه از جغرافیا است؟
- ① فنون جغرافیایی - جغرافیای انسانی - جغرافیای طبیعی
② جغرافیای انسانی - فنون جغرافیایی - جغرافیای طبیعی
③ جغرافیای طبیعی - جغرافیای انسانی - فنون جغرافیایی
④ فنون جغرافیایی - جغرافیای طبیعی - جغرافیای انسانی
- ② کتاب درسی مقدمه
۱۰. کدام گزینه مفاهیم اساسی دانش جغرافیا را در بر می‌گیرد؟
- ① مکان و روابط متقابل انسان و محیط
② مکان و پراکندگی جغرافیایی انسان‌ها
③ انسان و محیط و روابط متقابل بین آن‌ها
④ انسان و پدیده‌های موجود در سطح زمین

(کتاب درسه مکان)

۱۱. کدام عامل می تواند بر نوع اشتغال در روستا تأثیر بگذارد؟

- ۱) خاک - آب - سرمایه - حمل و نقل
- ۲) سرمایه - نیروی انسانی - خاک - آداب و رسوم
- ۳) آب - خاک - نیروی انسانی - حمل و نقل
- ۴) خاک - آب - سرمایه - نیروی انسانی

(کتاب درسه مکان)

۱۲. کدام گزینه در ارتباط با تغییر محیط جغرافیایی نادرست است؟

- ۱) محیط جغرافیایی مجموعه‌ای متعادل است.
- ۲) محیط جغرافیایی در اثر روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت جریانی پیوسته تغییر کرده است.
- ۳) محیط جغرافیایی در اثر فعالیت‌های انسان در طول زمان تغییر کرده است.
- ۴) محیط جغرافیایی در اثر ارتباط بین انسان و محیط تغییر کرده است.

(کتاب درسه روابط متقابل انسان با محیط)

۱۳. کدام گزینه به ترتیب دو عامل مهم در جغرافیا و وضعیت محیط طبیعی را نشان می دهد؟

- ۱) انسان و محیط - نامتعادل
- ۲) انسان و محیط - همگون
- ۳) انسان و محیط - متعادل
- ۴) انسان و محیط - ناهمگون

(کتاب درسه روابط متقابل انسان با محیط)

۱۴. انسان چگونه توانست محیط خود را تغییر دهد و از آن بهره‌مند شود؟

- ۱) با استفاده از ابزار و دانش
- ۲) به کمک سرمایه و دانش
- ۳) با بهره بردن از تجربه، دانش و سرمایه
- ۴) به کمک هوش و استعداد

(کتاب درسه روابط متقابل انسان با محیط)

۱۵. کدام گزینه عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی را نشان می دهد؟

- ۱) درک توان‌ها و استفاده‌ی بیش از حد منابع - نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها
- ۲) درک توان‌ها و صرفه‌جویی در استفاده از منابع - نگاه عاقلانه و درست برای رسیدن به خواسته‌ها
- ۳) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها - نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها
- ۴) درک توان‌ها و عدم استفاده از منابع برای ایجاد تعادل - نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها

۱۶. کدام یک از عملکردهای انسان در ارتباط با محیط طبیعی می تواند موجب تعادل در محیط شود؟

(کتاب درسه عملکرد مثبت انسان در محیط طبیعی)

- ۱) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها
- ۲) نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها
- ۳) درک توان‌های محیط و عدم استفاده از منابع
- ۴) نگاه عاقلانه به محیط و استفاده از منابع با توجه به خواسته‌ها

(کتاب درسه عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی)

۱۷. چرا در شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی از دانش جغرافیا استفاده می شود؟

- ۱) جغرافیا توان‌های محیطی را به صورت کل مطالعه و بررسی می کند.
- ۲) جغرافیا توان‌های محیطی را از کل به جز مطالعه و بررسی می کند.
- ۳) جغرافیا روابط متقابل انسان را با محیط مطالعه و بررسی می کند.
- ۴) جغرافیا توان‌های محیطی و انسانی را به صورت مستقل مطالعه و بررسی می کند.

(کتاب درسه عملکرد مثبت و منفی انسان در کوهستان را نشان می دهد؟)

۱۸. کدام گزینه به ترتیب عملکرد مثبت و منفی انسان در کوهستان را نشان می دهد؟

- ۱) باغداری و پرورش دام - توسعه‌ی صنایع در کنار رودخانه‌ها
- ۲) توسعه‌ی گردشگری و بازرگانی - باغداری و پرورش دام
- ۳) توسعه‌ی گردشگری و بوته‌کشی - حفر تونل در دامنه‌های کم‌شیب
- ۴) توسعه‌ی گردشگری و بازرگانی - شخم زدن زمین در دامنه‌های کم‌شیب

(کتاب درسه کل نگرایی یادینتر کیسه)

۱۹. روش مطالعه در جغرافیا، کل نگرایی یا دید ترکیبی است؛ زیرا ...

- ۱) محیط جغرافیایی از اجزای مختلفی تشکیل شده است.
- ۲) اجزا و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یکدیگر عمل می کنند.
- ۳) انسان عامل اصلی ایجادکننده‌ی توازن و تعادل در محیط جغرافیایی است.
- ۴) اجزای محیط جغرافیایی به صورت مستقل و جدا از هم عمل می کنند.

۲۰. اگر هدف جغرافی‌دان پیش‌بینی امکان توسعه‌ی یک شهر باشد، کدام منابع دید همه‌جانبه‌ای به او خواهد داد؟

(کتاب درسه اهمیت دید ترکیبی برای جغرافیدان)

- ۱) نقشه‌ی شهر
- ۲) نقشه‌ی ساختار زمین‌شناسی
- ۳) مشاهده
- ۴) آمارنامه و نمودارها

سوالات تستی

۲۱۱. بهره‌گیری از توان‌های محیطی با هدف تأمین معاش و توجه به ابعاد مکانی در برنامه‌ریزی‌ها به چه مسئله‌ای منجر می‌شود؟

(کتاب‌درسه‌توان‌های اقتصادی ایران)

- ① حفظ محیط زیست از خطر نابودی
② عدالت اجتماعی و اقتصادی و تعادل منطقه‌ای انواع فعالیت‌ها
③ رشد روزافزون تولیدات کشاورزی
④ بالا رفتن سطح درآمد ملی کشور

۲۱۲. چگونه می‌توان از صدمات ناشی از بهره‌گیری انسان از محیط کاست و زمینه‌های رسیدن به توسعه‌ی پایدار را فراهم نمود؟

(کتاب‌درسه‌توان‌های اقتصادی ایران)

- ① ساماندهی فعالیت‌های انسان در مکان، بر اساس توان محیطی
② ایجاد عدالت اجتماعی و اقتصادی در سطح ملی
③ بهره‌برداری یک‌سان و یکنواخت از تمامی محیط‌ها
④ توجه به توانمندی‌های نسل‌های آینده

(کتاب‌درسه‌توان‌های اقتصادی ایران)

۲۱۳. تأمین نیازهای امروز، بدون کاستن از توانمندی‌های نسل‌های آینده را ... می‌گویند.

- ① مدیریت محیط زیست
② عدالت اجتماعی و اقتصادی
③ توسعه‌ی پایدار
④ توسعه‌ی اقتصادی

(کتاب‌درسه‌توان‌های اقتصادی ایران)

۲۱۴. کدام مسئله‌ای می‌تواند راه حل مناسبی برای رسیدن به اهداف توسعه‌ی پایدار باشد؟

- ① تأمین نیازهای امروز جامعه با توجه به توسعه‌ی پایدار
② در نظر گرفتن عدالت اجتماعی و اقتصادی و حفظ تعادل منطقه‌ای
③ توجه درست به رابطه‌ی متقابل انسان و محیط
④ شناخت توان‌های جغرافیایی و درک صحیح ظرفیت‌های محیطی

(کتاب‌درسه‌توان‌های اقتصادی ایران)

۲۱۵. کم‌ترین درصد اشتغال در ایران مربوط به کدام بخش است؟

- ① کشاورزی
② معدن
③ صنعت
④ خدمات

(کتاب‌درسه‌کشاورزی)

۲۱۶. کدام گزینه مهم‌ترین فعالیت‌های بخش کشاورزی را به‌غیر از زراعت نشان می‌دهد؟

- ① باغداری و جنگل‌داری
② دامداری و پرورش زنبور عسل
③ باغداری و دامداری
④ صید ماهی و پرورش زنبور عسل

(کتاب‌درسه‌کشاورزی)

۲۱۷. کدام عامل موقعیت مساعدی را برای تولید انواع محصولات زراعی در کشور فراهم آورده است؟

- ① تنوع آب و هوایی
② وسعت زیاد
③ خاک حاصلخیز
④ آب فراوان

(کتاب‌درسه‌کشاورزی)

۲۱۸. عواملی موجب گردیده است تا کشورمان در تأمین برخی محصولات زراعی وابسته به واردات باشد به‌جز ...

- ① بهروی کم
② نوسانات آب و هوایی
③ وجود آفات و خسارات طبیعی
④ ثبات قیمت محصولات

(کتاب‌درسه‌باغداری)

۲۱۹. کدام محصولات باغی ایران در جهان بی‌همتا است؟

- ① انار، پسته، خرما
② پسته، زعفران، خرما
③ زعفران، خرما، انار
④ انار، زعفران، پسته

(کتاب‌درسه‌باغداری)

۲۲۰. چه عاملی سبب ایجاد تنوع محصولات در فرآورده‌های باغی در ایران شده است؟

- ① وجود منابع آبی و خاکی متنوع
② اختلاف کم در بارش سالانه
③ بهره‌برداری درست از توان‌های محیطی
④ اختلاف شدید درجه حرارت روزانه و سالانه

۲۲۱. امروز با توجه به مشکل کاهش منابع آبی کشور، توصیه می‌شود محور توسعه‌ی کشاورزی از زراعت به کدام سمت تغییر یابد؟

(کتاب‌درسه‌باغداری)

- ① دامداری
② پرورش ماهی
③ باغداری
④ جالیزداری

(کتاب‌درسه‌باغداری)

۲۲۲. موارد زیر از مزایای استفاده از کشت گلخانه‌ای در بین باغداران ایرانی می‌باشد، به‌جز ...

- ① کاهش مصرف آب
② تنوع در محصولات باغی
③ تولید در همه طول سال و همه‌جا
④ کنترل بهتر وضعیت کشت

(کتاب‌درسه‌دامداری)

۲۲۳. موارد زیر از عواملی است که وضع مناسبی را برای کشورمان به‌منظور پرورش دام فراهم کرده است به‌جز ...

- ① تنوع گونه‌های گیاهی
② تنوع اقلیمی
③ گستردگی زیاد در عرض جغرافیایی
④ وجود گونه‌های محدود دامی

(کتاب‌درسه‌دامداری)

۲۲۴. عواملی باعث رشد صنعت دامداری در کشورمان شده است، به‌جز ...

- ① رشد صنایع تبدیلی
② وجود نیروی انسانی متخصص
③ وجود سرمایه‌ی فراوان در این بخش
④ استفاده از روش‌های علمی

(کتاب‌درسه‌صنایع پتروشیمی)

۲۲۵. کدام صنعت پس از نفت و گاز بزرگ‌ترین بخش صنعتی کشور به‌شمار می‌رود؟

- ① صنعت پتروشیمی
② صنایع غذایی
③ صنایع اتمبیل‌سازی
④ صنایع نساجی

(کتاب‌درسه‌معادن)

۲۲۶. استان‌های زیر بیش‌ترین شاغلان بخش معدن کشور را دارند، به‌جز ...

- ① یزد
② کرمان
③ خوزستان
④ اصفهان

۲۲۷. سازمان جهانی گردشگری (WTO) ایران را از نظر جاذبه‌های طبیعی در رتبه‌ی ... و از نظر جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی در رتبه‌ی ... جهانی قرار داده است.

(کتاب‌درسه‌گردشگری)

- ① پنجم - دهم
② دهم - پنجم
③ هفتم - پانزدهم
④ پانزدهم - هفتم

پاسخ سوالات تشریحی

۱۱. در هر مکان، پدیده‌های مختلفی هستند که بر یکدیگر تأثیر گذاشته و به نوبه‌ی خود از هم تأثیر می‌پذیرند و این تأثیرگذاری و تأثیرپذیری به صورت جریانی پیوسته در مکان ادامه دارد و سبب تغییر شکل مکان‌ها می‌شود.

۱۲. الف) مکان (ب) متعادل (ج) فنآوری جدید (د) پل ارتباطی

۱۳. الف) صحیح (ب) غلط (ج) غلط

۱۴. بین جغرافیا و سایر رشته‌ها ارتباط وجود دارد. جغرافیا با کمک گرفتن از سایر علوم به سوالات خود پاسخ می‌دهد.

۱۵. ۱) ب ۲) د ۳) الف

۱۶. آب‌وهواشناسی از هواشناسی - روش‌های کمی در جغرافیا از آمار و فناوری اطلاعات و ارتباطات - جغرافیای جمعیت از جمعیت‌شناسی - سنجش از دور از علوم فضایی

۱۷. جغرافیدان با هدف توسعه‌ی یک شهر، به مطالعه‌ی همه‌جانبه می‌پردازد و مسائل زیر را مطرح و مطالعه می‌کند:

۱- با تهیه‌ی نقشه‌ی شهر، دیدی همه‌جانبه به آن پیدا می‌کند. (نقشه‌خوانی)

۲- با مطالعه‌ی بافت جمعیت شهر، میزان رشد آن و امکان مهاجرت‌پذیری آن را حدس می‌زند. (جمعیت‌شناسی)

۳- با مطالعه‌ی میزان منابع آب شهر، امکان توسعه‌ی شهر را پیش‌بینی می‌کند. (آب‌شناسی)

۱۸. گزینه‌ی «۳» - با مطالعه‌ی میزان آب شهر، امکان توسعه‌ی شهر را پیش‌بینی می‌کنند. (آب‌شناسی)

۱۹. ۱- مکان ۲- روابط متقابل انسان با محیط

۲۰. از آنجا که جغرافیا روابط متقابل انسان را با محیط، مطالعه و بررسی می‌کند، بنابراین شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست؛ پس جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

۱. جغرافیا علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط با هدف بهبود زندگی بشر است.

۲. انسان در طول تاریخ تلاش کرده است که ناشناخته‌های جهان هستی را معلوم و با استفاده از علوم مختلف، وضع زندگی خود را بهبود بخشد.

۳. اطلاعات مربوط به کره‌ی زمین، مانند زیستگاه‌های مختلف، آب و هوا، رودها و کوه‌ها و حتی مسائل مربوط به آداب و رسوم و سنت‌ها به ما کمک می‌کند که دانش ما از محیط پیرامون و سایر مکان‌ها افزایش یابد.

۴. جغرافیا شامل کلمات (GEO زمین) و (GRAPHY ترسیم) می‌باشد؛ یعنی ترسیم زمین.

۵. مطالعه‌ی زمین به عنوان جایگاه انسان

۶. جغرافیا آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط آشنا شود و از آن‌ها در جهت بهبود زندگی خویش استفاده کند.

۷. جغرافی‌دان با دید ترکیبی یا کل‌نگری، موضوعات را مطالعه و بررسی می‌کند؛ زیرا اجزاء و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یک‌دیگر عمل می‌کنند.

۸. عملکرد انسان به دوگونه است: الف) ۱- درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها ۲- نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها ب) درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها می‌تواند سبب تعادل شود.

۹. با استفاده از هوش و استعداد می‌تواند محیط پیرامونش را تغییر دهد و از آن بهره‌برد.

۱۰. انسان برای رفع نیازهای خود به تغییر محیط دست می‌زند و در نتیجه محیط طبیعی به محیط جغرافیایی تبدیل می‌شود.

پاسخ سوالات تستی

۱۱. گزینه ۴
خاک - آب - سرمایه - نیروی انسانی بر نوع استفاده در روستا تأثیر می‌گذارد.
۱۲. گزینه ۲
روند تأثیرگذاری و تأثیرپذیری محیط جغرافیایی به صورت جریانی پیوسته تغییر کرده است، در مکان ادامه دارد و سبب تغییر شکل مکان‌ها می‌شود.
۱۳. گزینه ۳
دو عامل مهم در جغرافیا انسان و محیط است و محیط طبیعی، مجموعه‌ای متعادل است.
۱۴. گزینه ۴
هوش و استعداد انسان به او در جهت تغییر محیط کمک می‌کند تا از محیط خود بهره‌مند شود.
۱۵. گزینه ۳
انسان در ارتباط با محیط طبیعی دو گونه عملکرد دارد: درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها - نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها
۱۶. گزینه ۱
درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها موجب تعادل در محیط می‌شود.
۱۷. گزینه ۳
جغرافیا توان روابط متقابل انسان را با محیط، مطالعه و بررسی می‌کند. بنابراین شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست.
۱۸. گزینه ۱
باغداری و پرورش دام در نواحی کوهستانی عملکرد مثبت و توسعه‌ی صنایع در کنار رودخانه‌ها عملکرد منفی انسان را در ارتباط با محیط طبیعی پیرامون نشان می‌دهد.
۱۹. گزینه ۲
روش مطالعه در جغرافیا کل‌نگری یا دید ترکیبی است؛ زیرا اجزا و عوامل محیط جغرافیایی در ارتباط با یک‌دیگر عمل می‌کنند.
۲۰. گزینه ۱
جغرافی‌دان برای توسعه‌ی یک شهر، با تهیه‌ی نقشه‌ی شهر دیدی همه‌جانبه پیدا می‌کند.
۱. گزینه ۳
جغرافیا علم بررسی روابط متقابل انسان و محیط است.
۲. گزینه ۱
افزایش دانش ما از محیط پیرامون و سایر مکان‌ها وابسته به اطلاعات مربوط به کره‌ی زمین مانند زیست‌گاه‌های مختلف و پدیده‌های موجود و مسائل انسانی است.
۳. گزینه ۴
واژه‌ی جغرافیا شامل کلمات GEO (زمین) و GRAPHY (ترسیم) است. یعنی ترسیم زمین
۴. گزینه ۲
اراتوستن جغافیا را این‌گونه تعریف می‌کند: «مطالعه‌ی زمین به عنوان جایگاه انسان»
۵. گزینه ۱
جغرافیا آن قسمت از دانش بشری است که به انسان کمک می‌کند با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط آشنا شود و از آن‌ها در جهت بهبود زندگی خویش استفاده کند.
۶. گزینه ۳
بین جغرافیا و سایر رشته‌ها ارتباط وجود دارد و جغرافیا با کمک گرفتن از سایر علوم به سوالات خود پاسخ می‌دهد.
۷. گزینه ۴
هندسه از فنون جغرافیایی نمی‌باشد.
۸. گزینه ۲
ژئومورفولوژی از زمین‌شناسی، سنجش از دور از علوم فضایی و جغرافیای رفتاری از روان‌شناسی کمک می‌گیرند.
۹. گزینه ۳
جغرافیای طبیعی - جغرافیای انسانی - فنون جغرافیایی شاخه‌های اصلی دانش جغرافیا هستند.
۱۰. گزینه ۱
مهم‌ترین مفاهیم جغرافیا مکان و روابط متقابل انسان با محیط است.